Några skalbaggfynd.

Av

O. LUNDBLAD.

(Med 8 textfigurer.)

I. *Cucujus cinnaberinus* Scop.

Denna stora och praktfulla art har alltid, icke blott hos oss utan även i våra grannländer, ansetts som en mycket stor sällsynthet. Denna åsikt är säkerligen också alldeles berättigad, och de entomologer, som förunnats glädjen att se djuret ute i naturen, äro lätt räknade. Arten torde nog vara att betrakta som ett försvinnande urskogsdjur, och det har blott anträffats på spridda ställen i södra och mellersta Sverige upp till Upland, södra Gästrikland och södra Dalarna. Inom detta område förefaller emellertid arten ej vara jämnt utbredd; det ser nämligen ut, som om den i vår tid hade ett utbredningscentrum i Upland, där de ojämförligt flesta fynden gjorts. Påvisandet av de jämförelsevis många fyndorterna där kan näppeligen sättas i samband med den talrika skara entomologer, som genomströvat dessa jaktmarker, ty även exempelvis Skåne, Öland och vissa andra områden äro i entomologiskt hänseende minst lika väl kända. Troligen sammanhänger huvudförekomsten i Upland med där ännu rådande, relativt gynnsamma levnadsförhållanden, nämligen förekomsten av urskogsartade områden, där lämpliga gamla yngelträd lämnats kvar, och där djuret kunnat kvarleva sedan gamla tider.

Enligt Grills 1896 utkomna katalog var arten då känd blott från Småland (Kalmar län), där den tagits av pastor Frigelius, samt från Lilla Norby invid Upsala, där den anträffats av Kjell Kolthoff. Förstnämnda exemplar sitter i Riksmusei, sistnämnda i Göteborgs musei samlingar. I Riksmuseum finnas emellertid också två gamla exemplar från Blekinge, etiketterade Billberg[1], vilka egendomligt nog ej anföras av Grill i hans katalog. Någon närmare lokaluppgift för dessa är ej angiven på etiketten, och Billberg lämnar ej heller i sin »Enumeratio Insectorum» någon sådan uppgift.

[1] G. J. Billberg, kammarrättsråd i Stockholm, född 1772, död 1844.

Beträffande förekomsterna i Upland kan jag meddela följande. I sällskap med några skolkamrater, däribland numera kyrkoherde Paul Sjöberg, Frösunda, företog jag den 14 april 1906 en exkursion till Hässelby löväng strax nordväst om Upsala, varvid Sjöberg, troligen under barken av en asp (möjligen björk), fann en övervintrande imago av *Cucujus*. Från ungefär samma tid föreligga de fynd, som Ringselle meddelat 1913 i Entomologisk tidskrift från Vällnora och Bennebol, två alldeles intill varandra liggande platser i östra Upland i Knutby resp. Bladåkers socknar, en trakt, som på den tiden synes ha varit utomordentligt intressant i entomologiskt hänseende att döma av de många sällsynta coleopterer, som Ringselle fann, däribland *Xylotrechus pantherinus* Sav., en art, som varken förr eller senare iakttagits i vårt land. Från detta område finnas ett par larver i Riksmusei samlingar.

Själv har jag anträffat *Cucujus* på fyra nya lokaler i Upsalatrakten. I mitten av oktober 1940 fann jag talrika larver under barken av en asp vid Johannesberg i Gamla Upsala socken strax norr om Upsala. Här stodo fem ringbarkade aspar, men blott under barken av en enda av dem funnos larver. Larverna anträffades uteslutande n e d a n f ö r ringen, där ett 20-tal iakttogos på ca 1/2 meters höjd över marken. Aspstammens diameter var 2—3 dm, och asparna hade troligen ringats 1938. Larverna anträffades sittande på veden, med buksidan mot denna, alltså mellan denna och basten, som var drypande våt och kolsvart.[1] De hade övervintrat en gång och voro ganska stora samt hade sålunda överlevt den mycket kalla vintern 1939—40. Sju larver hemtogos för uppfödning, men av dessa lyckades det blott att kläcka en enda. Följande år den 18 maj besöktes platsen ånyo, och jag hemtog då från samma asp ytterligare 5 larver, varav 3 kläcktes den 28 juli, de båda övriga den 3 augusti 1941.

Våren 1941 besökte jag för första gången en intressant liten lund vid Harparbol nära Länna bruk i Almunge socken ca 2 mil öster om Upsala, en för upsalabotanister genom professorerna Sernanders och Du Rietz' exkursioner välbekant plats.[2] Området, som på en sida begränsas av Långsjön och på de övriga av åkrar, utgöres av ett storblockigt, i diameter ett par hundra meter stort moränparti, som något höjer sig över omgivningen. Undervegetationen består av en delvis sammanhängande matta av *Asperula odorata*, en art, som i upsalatrakten förekommer endast här samt i Bandarbo lund på Bälinge allmänning. Dessutom träffas talrikt *Convallaria multiflora, Sanicula europaea, Dentaria bulbifera, Pulmonaria officinalis, Orobus vernus, Adoxa moschatellina, Corydalis fabacea, Viola mirabilis, Actaea spicata* m. fl.

---

[1] Alla *Cucujus*-larver, jag sett, ha för övrigt utan undantag intagit detta läge, d. v. s. med buksidan vänd mot veden.

[2] Den omnämnes för första och så vitt jag vet enda gången av prof. T. Lagerberg i Botanisk tidskrift I, 1907, pag. 187 i hans uppsats »Über die Blüte von Viola mirabilis».

Fig. 1. Upländska fyndorter för *Cucujus cinnaberinus*. Utom kartans område falla fyndorterna i norra Upland (vid Dalälven och Vendel) samt i östra Upland (vid Vällnora och Bennebol).

arter. Vegetationen är, som synes av de fyra förstnämnda arternas förekomst, av en i Upland mycket ovanlig typ. Lunden äges av Länna bruk och har under rätt lång tid varit skyddad mot avverkning. Ek, lind och alm äro de vanligaste trädslagen. Talrika döda och kullfallna eller ännu på rot stående gamla träd finnas; särskilt böra i detta sammanhang ett par gamla aspar nämnas. Vid mitt första besök tyckte jag mig under barken av en av dessa se några unga *Cucujus*-larver, vilka jag emellertid lät gå kvar. Vid förnyat besök i maj 1942 återfann jag dem och hemtog några av de som det tycktes då fullvuxna larverna. Under hemtransporten, som skedde i ett alltför trångt glasrör, visade det sig att de varit kannibaler, ty några voro vid framkomsten redan uppätna. Blott fyra larver funnos kvar, och av dessa kläcktes den 12 augusti en imago efter att ha legat som puppa något mer än en vecka. Märkligt nog ha de övriga larverna, som voro lika stora och tydligtvis av samma ålder, icke förpuppats, utan övervintrade ännu en gång, ehuru enligt Palms noggranna och talrika iakttagelser över detta djur[1] förpuppningen brukar äga rum i mitten av juli och larverna blott övervintra två gånger. En av larverna bytte hud den 12 augusti. Platsen besöktes ännu en gång den 8 september 1942, och jag fann då under en annan aspstam ett 20-tal *Cucujus*-larver av samma ålder, som de nyssnämnda och uppenbarligen fullvuxna. Även dessa ha övervintrat ännu en gång efter sedan de på hösten hemtogos. Den 2 maj 1943 anträffades i en annan asp i samma område ytterligare några exemplar.

Fibyskogen, den s. k. Fiby urskog[2], utgör ett annat för upsalabotanisterna välbekant exkursionsområde, beläget i Vänge socken ca 2 mil väster om Upsala. Skogen består huvudsakligen av gran och tall, dock här och där, särskilt i ett område nära Fibybäcken, med inblandning av asp. Asparna uppnå i flera fall verkliga jättedimensioner. Under en fullkomligt torr sådan tyckte jag mig vid ett besök den 20 april 1942

---

[1] Opuscula Entom. VI, 1941.

[2] Detta skogsområde har av Sernander döpts till »Fiby urskog». Hesselman har emellertid (se hans uppsats »Fibyskogen och dess utvecklingshistoria» i Meddel. från Statens Skogsförsöksanst., Stockholm 1935) kommit till det resultatet, att skogen på sin höjd kan betecknas såsom urskogsartad: »Genom att skogen en längre tid fått sköta sig själv, har den fått ett i vissa avseenden från den vanliga beståndstypen avvikande utseende. Den stora slutenheten, förekomsten inne i beståndet av de stora grovgreniga granarna, de flerstädes rikliga vindfällena av björk, asp, gran och tall, de stora, mossklädda blocken skänka skogen ett visst trolskt utseende» (Hesselman l. c. p. 568).

Beträffande ytterligare litteratur rörande detta intressanta område hänvisas till C. Larsson och R. Sernander: »Lokalt betonade pollendiagram i den historiska växtsociologiens tjänst», Geol. För. Förhandl. 1935; H. Hesselman: »Fibyskogens utvecklingshistoria och pollenanalysen», ibid. 1935; R. Sernander: »Fiby urskog», Sveriges Natur 1918 samt »Skrivelse till Konungen angående Fiby urskog av den 14 maj 1934»; se även samme förf:s »Granskär och Fiby urskog», Acta Phyt. Suecica VIII, 1936 samt »Fiby urskog och Kvarnbergs fajansfabrik» 1935; B. Kullenberg: »Ornitologiska iakttagelser i Fiby urskog och vid Fibysjön (Uppland)», K. Svenska Vet. Ak. Skrifter i naturskyddsärenden Nr 40, 1942.

Foto: Lundblad 5/5 1943.

Fig. 2. Fiby urskog.

Foto: Lundblad 5/5 1943.

Fig. 3. Fiby urskog. Kullfallen asp, innehållande talrika *Cucujus*-larver.

se resterna av en *Cucujus*-larv och beslöt därför att vid ett kommande tillfälle söka få bekräftelse på riktigheten av min iakttagelse. Detta lyckades också, då jag den 10 september samma år ånyo besökte platsen och anträffade ett par aspar av lämplig ålder och med mycket våt bark, stående inne i den mörka granskogen. Här hittades flera *Cucujus*-larver, vilka emellertid ej voro fullvuxna och därför kvarlämnades. Den 5 maj 1943 fann jag vid förnyat besök en kullfallen aspstam, vilken dock ej vilade på marken, utan vid fallet hade fastnat i en trädklyka. Den innehöll talrika larver, varav ett 15-tal sedan ha kläckts.

Ytterligare en lokal i upsalatrakten för denna intressanta art kan jag meddela, nämligen Nåntuna i Danmark socken på östra stranden av Fyrisån 5 km söder om staden. Den 9 september 1942 anträffade jag där under barken av en gammal torr alm en imago. Den satt mellan veden och basten, på samma sätt som larverna alltid leva, och föll vid bräckandet av barken ned på marken samt låtsades vara död. Djuren äro eljes kvicka och livliga i sina rörelser och springa ofta med stor snabbhet, dock gärna något ryckigt. De äro mycket skygga och dölja sig i mörkare springor i barken. Larverna röra sig ungefär som *Pyrochroa*-larven och äro, ehuru livligare än dessa, dock ej så snabba som exempelvis *Pytho depressus*-larven. Ibland låtsa sig också larverna vara döda, då de bli oroade, och kunna förbli i detta tillstånd mycket länge. Detta är dock sällsynt, och i regel krypa de omedelbart undan. Troligen hade den nyssnämnda imagon som larv levat i almen, ty i samma träd anträffades också en fullvuxen larv, egendomligt nog förresten, ty trädet var nästan snustorrt, och *Cucujus*-larven brukar fordra stor fuktighet.

Beträffande denna arts biologi kan jag till de flesta delar bekräfta de iakttagelser, som Palm meddelat i sin intressanta, ovan omnämnda uppsats. Jag har alltid träffat larverna i relativt tjocka stammar, ca 2—3 dm i diameter och alltid, med nyssnämnda undantag, under mycket fuktig bark av asp, såväl på stående, som på liggande stammar. Till vilken höjd de i förra fallet gå har jag ej kunnat konstatera, då jag ej fällt de stående stammarna. Troligen kunna de träffas rätt högt upp om blott barken är tillräckligt fuktig. Vid Harparbol hittades larver sålunda på ända till tre meters höjd över marken. Larverna äta gärna animalisk föda, och larver och puppor av *Rhagium inquisitor*, som bjudits dem, ha förtärts helt och hållet på kort tid. Även Palm har gjort denna iakttagelse. Palm har utom på asp funnit larver även på ek, ask och gran samt säger om barken på de träd, där han funnit larver, att den alltid »hängt los am Stamme». Det beror väl på vad man menar med »los». Barken har jag alltid funnit sluta tätt och relativt fast till veden — detta är ju även en förutsättning för att den ej skall torka ut och bli olämplig som uppehållsort —, ofta så fast, att den icke kunnat lösgöras utan hjälp av slidkniv eller yxa. Någon gång

har den likväl suttit lösare, men dock aldrig så, att den suttit och slängt eller lämnat något luftigt mellanrum mellan sig och veden.

På det rätt rikhaltiga materialet från Harparbol och Fiby urskog har jag gjort en del undersökningar över imagons kläckning och upptidens längd. Följande tabell kan här meddelas:

	larven förpuppades	imagon kläcktes	puppstadiets längd	medeltal dagar	gemensamt medeltal för båda lokalerna
	Cucujus-larver från Harparbol september 1942.				
Larv 1	18/5	29/5	11 dagar		
» 2	18/5	31/5	13 »		
» 3	22/5	5/6	14 »		
» 4	22/5	8/6	17 »		
» 5	1/6	14/6	13 »		
» 6	5/6	16/6	11 »		
» 7	8/6	21/6	13 »	13,0	11,7
» 8	25/6	9/7	14 »		
» 9	27/6	9/7	12 »		
» 10	27/6	10/7	13 »		
» 11	1/7	17/7	16 »		
» 12	10/7	22/7	12 »		
» 13	20/7	30/7	10 »		
	Cucujus-larver från Fiby urskog 5 maj 1943.				
Larv 1	14/7	26/7	12 dagar		
» 2	16/7	28/7	12 »		
» 3	20/7	30/7	10 »		
» 4	20/7	2/8	13 »		
» 5	22/7	31/7	9 »		
» 6	23/7	31/7	8 »	10,2	11,7
» 7	23/7	31/7	8 »		
» 8	23/7	1/8	9 »		
» 9	23/7	1/8	9 »		
» 10	23/7	2/8	10 »		
» 11	23/7	4/8	12 »		

Kläckningen går mycket snabbt, och på ca 10 minuter kryper puppan ut ur larvhuden. När puppan är kläckfärdig, är den ännu mycket ljus, blott ögon, antenner och delvis benen äro mörkare. Den nykläckta skalbaggen är helt vit, med undantag av ögon, antenner, tarser och tibier; även låren äro vita. På ungefär ett dygn blir skalbaggen helt utfärgad, först huvud och thorax, sedan elytra.

Beträffande larverna från Harparbol, som hemtogos på hösten 1942, bör tilläggas, att de under vintern höllos i oeldat rum, i vilket temperaturen dock aldrig gick ned till fryspunkten. Temperaturen var således högre än den vanliga vintertemperaturen utomhus, vilket kan-

ske kan ha orsakat, att en del av pupporna kläcktes redan i maj och juni till skillnad från dem från Fiby urskog, vilka alla kläcktes senare och betydligt jämnare, nämligen i slutet av juli och början av augusti, vilket enligt Palms iakttagelser synes vara den normala tiden. Likvisst bör här erinras om, att vintern 1942—43 var alldeles ovanligt mild, varför dock även dessa exemplar tillbragt sista larvstadiet i högre temperatur än i allmänhet torde vara fallet.

Slutligen kan anföras att banktjänstemannen E. Fries, Stockholm, meddelat mig, att han sommaren 1942 fann en imago av *Cucujus* under barken av en tall vid Vendels kyrka i norra Upland, ca 3 1/2 mil norr om Upsala. Om så härtill lägges den av jägmästare Th. Palm på dalälvsöarna i norra Upland (och angränsande trakter av södra Gästrikland) konstaterade förekomsten, så framgår, att arten numera är känd från icke så få platser inom landskapet.

2. *Strangalia nigripes* De Geer.

Även denna art anses överallt som en mycket stor sällsynthet. Grills katalog upptar den från Småland, Östergötland, Värmland, Upland och Lappland, och till dessa landskap har den nyligen, 43 år

Foto: Lundblad $^{29}/_{8}$ 1942

Fig. 4. Agvallens brandfält.

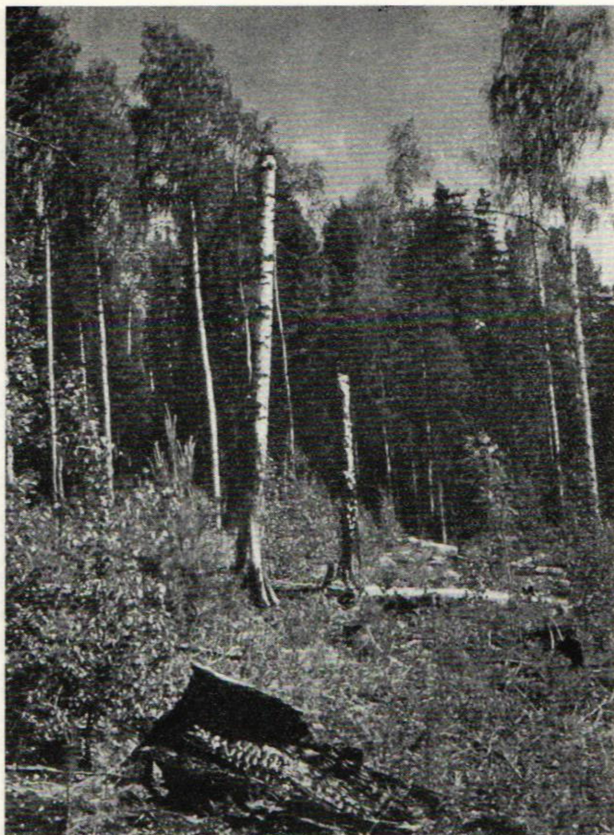

Foto: Lundblad 29/6 1942.

Fig. 5. Agvallens brandfält, visande de döda, kvarstående björkarna. Här påträffades bl. a. *Strangalia nigripes, Melandrya dubia, Upis ceramboides, Dorcatoma robusta, Adelocera conspersa* och *Denticollis borealis*.

senare utkomna coleopterkatalogen endast kunnat foga Gästrikland. Två småländska exemplar ha insamlats av Boheman och sitta i Riksmuseum; ett värmländskt, taget av Wahlberg, sitter även där. Vidare äger Riksmuseum ett upländskt exemplar, insamlat av Grill. Intendent O. Nybelin har meddelat mig att ett annat upländskt exemplar, insamlat av Thedenius, och ett lapskt, insamlat av Rudolphi, sitta i Göteborgs museum. Den ene av de enda mig veterligen nu levande båda svenska entomologer, som funnit djuret, är adjunkten G. A. Ringselle, som i Entomologisk tidskrift 1913 pag. 237 anför den från Bennebol i östra Upland.[1] De Geer, som beskrivit arten, nämner ingenting om fynd-

[1] Troligen är Grills exemplar från samma trakt, ty enligt den nyssnämnda uppsatsen av Ringselle bodde Grill därstädes.

Foto: Lundblad $^{29}/_{6}$ 1942.

Fig. 6. Agvallens brandfält, visande utseendet av de björkar med delvis avfallen bark, på vilka *Strangalia nigripes* med förkärlek slog till.

orten. Enligt Gyllenhaal skall arten särskilt finnas i de nordligare provinserna. Dr F. Kinnmark, Stockholm, har vänligen meddelat mig, att han för några år sedan funnit den i Boden. Den går emellertid rätt långt söderut, den är t. ex. känd från Dessau i mellantyska låglandet samt från Bayern.

Sommaren 1942 hade jag tillfälle att se detta intressanta djur på en plats i närheten av Agvallen i Färila socken i Hälsingland. Där finns en moränsluttning med björkskog, vilken för några år sedan (1932) med avsikt avbränts. Det första exemplaret sågs den 23 juni, de övriga fångades några dagar senare, den 29 juni. Arten var talrik på platsen, där svärmning tydligen försiggick. Båda dagarna voro mycket soliga och varma, och djuren flögo livligt omkring samt slogo i regel till på

stammarna ungefär i manshöjd. De kröpo upp och ned, stundom oåtkomliga högt uppe, samt voro rätt skygga i solskenet; de flögo lätt sin väg om man oförsiktigt närmade sig dem, så att skuggan föll på dem. På blommor anträffades de icke. Flera flyghål, säkerligen av *S. nigripes*, sågos. Björkarna hade ej murken, utan fullkomligt fast och hård ved, och barken satt löst samt var till mycket stor del redan avfallen. Flera av träden stodo lika kala som telefonstolpar, och jag iakttog, att djuren oftast slogo till just på sådana. Fanns bark kvar, slogo de till på de från bark befriade partierna. Uteslutande björkskog fanns på brandfältet, sammanlagt ca 20—25 träd. Av här reproducerade bilder torde områdets natur tydligt framgå.

1943 besöktes brandfältet åter vid ungefär samma årstid och vid soligt, varmt väder, men icke ett enda exemplar kunde då observeras. Däremot förekom arten detta år, ehuru mycket sparsamt, på ett nära Dillberget endast några kilometer från Agvallen beläget brandfält, vilket bränts 1933. Den träffades där även på blommor. *Upis ceramboides* var allmän på detta brandfält.

3. *Dorcatoma robusta* A. Strand.

Denna 1938 efter exemplar från Målselven i Nordnorge av Adreas Strand beskrivna art är enligt den nya coleopterkatalogen icke angiven för Sverige, men är enligt muntligt meddelande av redaktör Anton Jansson av denne funnen i Närke. Själv tog jag det första exemplaret vid Agvallen i Färila socken den 11 juni 1941 och ytterligare ett exemplar den 15 juni samma år på Tensberget i Loos socken, båda platserna belägna i Hälsingland. Djuren anträffades på torra björktickor, i vilka arten utvecklas, till skillnad från vissa andra arter av släktet, exempelvis *D. chrysomelina*, som lever i murken ved.

Då jag den 23 juni 1942 förnyade besöket vid Agvallen, fann jag åter ett par exemplar på en fullkomligt torr och mycket hård björkticka, vilken var något angripen av den i dessa trakter ytterst allmänna *Bolitophagus reticulatus*. Då utgångshål av *Dorcatoma* syntes på tickan, hemtogs denna för kläckning, och efter kort tid framkommo ett 40-tal exemplar, samtliga tillhörande *Dorcatoma robusta*.

Arten liknar mycket *D. dresdensis* och kan ej skiljas därifrån på storleken, som hos båda arterna varierar rätt mycket. De väsentliga olikheterna arterna emellan ha framhållits av Strand, bl. a. den hos *dresdensis* tätare punkterade halsskölden. Strand påpekar även att mellanrummet mellan elytras båda kantpunktrader hos *dresdensis* skall vara slätt baktill, hos *robusta* »stärker wulstartig erhaben». Det bör emellertid påpekas, att detta fält även hos *robusta* ofta kan vara nästan slätt, och det torde vara omöjligt att här finna ett säkert skiljemärke. Även i de laterala punktstrimmornas förlopp och utseende har jag ej kunnat finna någon säker skillnad, enär riktning och utseende

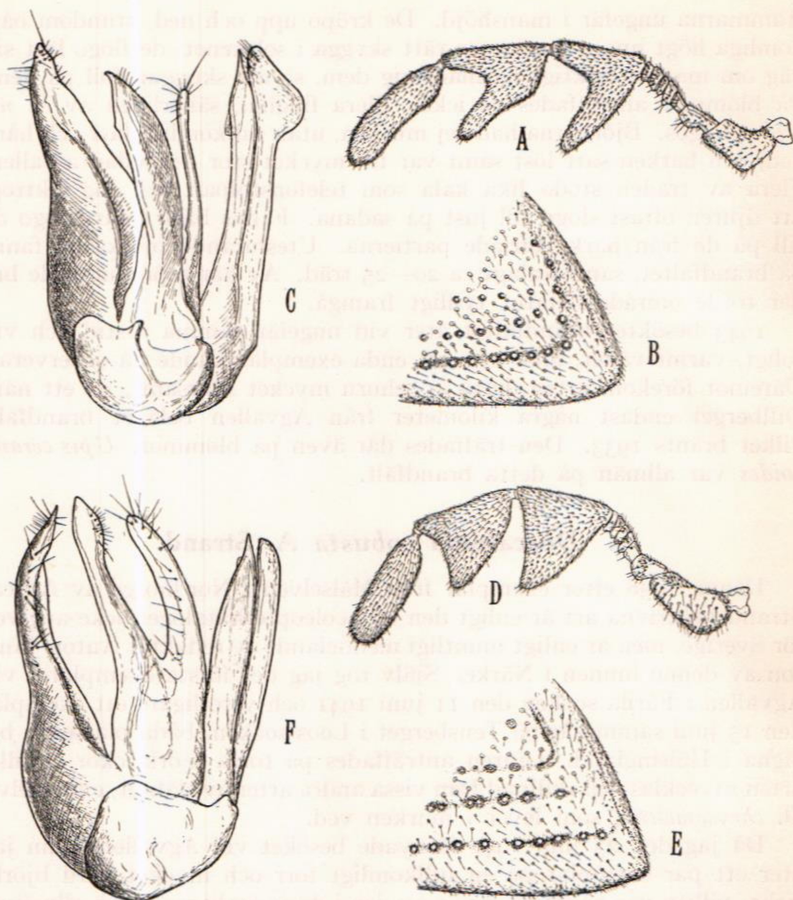

Fig. 7. A—C *Dorcatoma dresdensis* Herbst. ♂.
D—F » *robusta* A. Strand. ♂.
A och D antenn; B och E spetsen av vänstra täckvingen, sedd från sidan; C och F genitalkapsel.

variera. Däremot äro elytra hos *robusta* längre och spetsigare utdragna, en karaktär, som verkligen förefaller att vara konstant och är rätt lätt att se, då man har exemplar av båda arterna till jämförelse framför sig. Karaktären återfinnes i lika grad hos båda könen. Lättast och säkrast skiljas naturligtvis de båda arterna på de av Strand för hanen påvisade kännetecknen i antenner och kopulationsapparat. Av den senare har Strand visserligen lämnat figurer (jfr Strand: Eine neue Dorcatoma-Art (Col. Anobiidae) aus Norwegen. Norsk Ent. tidskrift

V: 2 1938), men då detta organs ganska invecklade byggnad i detalj framträder först efter dissektion och vid starkare förstoring, tillåter jag mig här meddela nya bilder efter dissekerat material. Samtliga i apparaten ingående delar äro helt olika hos de båda arterna, men en närmare beskrivning torde under hänvisning till bilderna vara överflödig. Likaså har jag här avbildat elytraspetsen samt hanarnas antenner.

4. *Melandrya dubia* Schall.

Då Lindroth bearbetade heteromererna i »Svensk Insektfauna» (1933 pag. 73), var denna art blott känd från Skåne (flera lokaler) och Västerbotten (Degerfors). Lindroth antog på denna grund, att den hos oss sannolikt hade en bicentrisk utbredning. Emellertid är den enligt »Catalogus coleopterorum» (1939 pag. 85) sedermera även anträffad i Jämtland, varigenom luckan i artens utbredning i viss mån överbryggas. Det kan tillfogas, att den för några år sedan också kunde påvisas i Ångermanland (Byske).

Då jag nyligen fann arten också i Hälsingland, så förefaller det troligt, att den hos oss är mera jämnt utbredd och kan anträffas på lämpliga lokaler även i mellanområdet, ehuru det naturligtvis dock är tänkbart, att den kan ha ett utbredningscentrum i norr och ett i söder, vilket i så fall skulle bero på invandringshistoriska orsaker. Detta är dock ej sannolikare än att arten, som är mycket sällsynt och kanske har kort flygtid samt därför lätt undgår upptäckt, har en relativt jämn utbredning, ehuru den ej påvisats så ofta. Att av de ytterst få fynd, som gjorts i vårt land, sluta sig till en bicentrisk utbredning, synes mig väl vågat. Med undantag för Skåne är djuret nämligen blott iakttaget på få och spridda ställen. Det är mycket sannolikt, att det tillhör den kategori arter, som förr varit vanligare och som nu uppträda mera reliktartat på grund av en mera rationell skogsvård.

Den 24 juni 1942 fann jag ett exemplar av denna art sittande på en björkticka vid Ågvallen, Färila socken, Hälsingland.

5. *Scraptia fuscula* Gyll.

Här må blott i korthet anföras, att jag funnit två exemplar vid Riksmuseum. De kläcktes den 14 maj 1943 ur den murkna veden av en ek, vars topp blåste ner under senvintern. Arten är utomlandsävenledes funnen i murkna ekar. Den levde tillsammans med *Pentaphyllus testaceus* Hellw. och *Eledona agaricicola* Hbst, vilken senare i oerhörda mängder — bortåt två tusen exemplar — kläcktes juli—sept.

6. *Hydraena pulchella* Germ.

Thomson anför i Skand. Col. II p. 72 denna art från en bäck vid Ramlösa i Skåne. Enligt Grill skulle den också vara tagen vid Släp

Foto: Lundblad 1/5 1943.

Fig. 8. Liten bäck med *Fontinalis* vid Hovgården, Rasbo, Upland. Fyndort för *Hydraena pulchella*.

i Halland av Sandin. Den nya coleopterkatalogen har emellertid strukit Halland, förmodligen emedan uppgiften grundar sig på felbestämning. Istället tillfogar den Upland, vilket baserar sig på ett par exemplar, som jag fann i närheten av Upsala 1913.

Icke förrän 30 år senare, den 1 maj 1943, hade jag tillfälle att åter besöka lokalen, en liten obetydlig, över leriga åkrar långsamt rinnande, ca 1 meter bred bäck vid Hovgården i Rasbo socken, ca 1 mil nordost om Upsala. Bäcken, som under sommaren visserligen ej är uttorkad, men då håller ganska litet vatten, medför rätt mycket lerpartiklar, som avsätta sig på alla föremål i vattnet. På bäckens botten finnas här och där stenar med *Fontinalis*-tuvor, och i dessa träffas *Hydraena pulchella*. — Arten var fortfarande mycket allmän. På någon annan plats i upsalatrakten har den icke iakttagits.

7. *Anthrenus fuscus* Oliv.

Ett exemplar av denna för landet nya art togs den 6 juli 1939 vid Vålningebo strax norr om Västervik. I Norden är den hittills blott tagen i Danmark samt står i den nya coleopterkatalogen upptagen för detta land inom klammer, vilket skall betyda att det skulle röra sig

om en »tillfällig» art. Detta torde dock knappast vara riktigt. I varje fall fångades det svenska exemplaret i fullt naturlig terräng på blommor. I Tyskland lär arten enligt Reitter icke vara sällsynt på umbellater.

Några ord om coleopterfaunan i Långemåla-området i östra Småland.

På förslag av redaktör Anton Jansson, Örebro, företog jag i dennes sällskap i juli 1941 en resa till Långemåla socken för studium av skalbaggfaunan. Anledningen härtill var den, att framlidne tandläkaren Leonard Haglund i Kalmar vid besök i dessa trakter för rätt lång tid tillbaka anträffat en hel del sällsynta coleopterer, framförallt vedinsekter, vilka numera äro ytterst sällsynta eller t. o. m. kunde förmodas vara utdöda i vårt land. Det är högst sannolikt att ett flertal av sällsyntheterna i Haglunds samling härstamma just från Långemåla, på vissa av dem finnes f. ö. tydlig anteckning härom.

Av sådana sällsynta arter kunna nämnas *Chalcophora mariana* L., som Haglund enligt benäget meddelande från Jansson tog på tjocka tallstockar, vidare *Ludius ferrugineus* L., som han skakade ned ur en ihålig ek. Även *Rosalia alpina* L. och *Upis ceramboides* L. hade han från denna trakt, och redaktör Jansson anser det högst sannolikt, att även de småländska exemplaren i hans samling av *Drapetes biguttatus* Pill., *Osmoderma eremita* Scop., *Chlorophorus herbsti* Brahm, *Strangalia nigripes* Deg., *Prionychus melanarius* Germ. och *Ceruchus chrysomelinus* Hochenw. härstamma därifrån.

Visserligen återfunno vi ej alla dessa arter, men hittade istället åtskilliga andra; några av de förnämligaste rariteterna må här omnämnas.[1] Då vissa av dessa arter äro så sällsynta att fara för utrotning föreligger, om de fåtaliga bestånden skulle utsättas för kraftigare beskattning, uraktlåter jag i det följande avsiktligt att angiva närmare fyndplatser. Med Långemåla-området förstås här Långemåla och Ålems socknar.

8. *Drapetes biguttatus* Pill.

Arten har av mig anträffats på två olika platser inom området, vid båda tillfällena på gamla bokstubbar.[2] I ena fallet togs den i mycket mulet väder långsamt krypande vid stubbens rot, i andra flygande i starkt solsken och slående till på stubben, där den kröp omkring under livliga rörelser, ungefär som en buprestid.

Enligt Reitter skall arten förekomma »in dem Holze alter Eichen- und Birkenstöcke, die der Sonne stark ausgesetzt erscheinen». Oaktat

[1] Jag anför här blott en del av mig själv vid mina besök 1941, 1942 och 1943 påvisade arter, däremot icke dem, som red. Jansson och jägmäst. Palm anträffat, men jag icke funnit. I korthet har jag meddelat vissa av de förstnämnda år gjorda fynden redan 1942 i K. Vet. Ak. Årsbok, p. 217.

[2] Några dagar förut hade Jansson och Palm iakttagit djuret i samma trakt.

björk- och ekstubbar äro mycket vanligare inom Långemåla-området än bokstubbar, ha varken Jansson, Palm eller jag iakttagit djuret annat än på bok. Thomson uppger i sin Skand. Col. VI p. 54 endast att arten är sällsynt och lever »under barken af fornade trädstammar».

Det första fyndet av *Drapetes* i Sverige gjordes av Schönherr, som fann den i Västergötland. Detta exemplar sitter i Riksmuseum. Sedermera är den mig veterligt blott tagen i Småland av Haglund, men då detta fynd ligger åtskilliga år tillbaka i tiden och man icke med säkerhet visste, om arten verkligen kunde betraktas som inhemsk, var det av stort intresse att nu kunna konstatera dess förekomst under förhållanden, som otvetydigt bevisa, att den tillhör vår fauna. Att den tyvärr tillhör de arter, som numera genom rationellare skogsvård gå sin förintelse till mötes hos oss, synes emellertid förefalla ganska säkert.

9. *Agrilus ater* L. (= *sexguttatus* Brahm).

Ett av de mest oväntade fynden gjordes den 22 juli 1943, då jag erhöll ett exemplar av denna egendomliga art genom håvning i ett dike bland vegetation av blommande *Spiraea ulmaria* samt buskar av ek, björk och sälg.

Arten är ny för Skandinavien och närmast känd från Finland och Tyskland. Krogerus har funnit larven levande i asp.[1] Andra förff. uppgiva också poppel och ek.

10. *Laemophloeus bimaculatus* Payk.

Ett exemplar har tagits krypande på en vedstapel, bestående av björk och asp samt något ek.

Enligt Reitter skall arten leva »unter Buchenrinde», och Thomson uppgiver också i sin Skand. Col. V. p. 96 att den hittats »under barken af Bok i Skåne, Öster- och Vestergöthland». Senare har den även anträffats i Småland, därifrån redan Grill anför den.

I Riksmusei samlingar sitta blott 3 exemplar, insamlade i Skåne av Roth.

11. *Anaspis brunnipes* Muls.

Ett par exemplar fångades genom håvning på blommor den 9 juli 1941. Arten är sällsynt och hittills blott känd från Skåne, Öland och Gotland.

12. *Dircaea quadriguttata* Payk.

Det är icke mycket man f. n. vet om detta djurs förekomst i Sverige. Thomson kände icke arten, då han skrev sin Skand. Col., men upptar

[1] Se Krogerus: Studien über Agrilus-Arten. II. — Notulæ Entom. II, 1922 p. 109—10.

den 1870 i Opuscula Ent. II p. 139, där han säger, att den är »funnen i Småland af Pastor Frigelius». Detta exemplar sitter i Thomsons samling i Lund och härstammar från Kalmar (jfr Lindroth, Svensk Insektfauna, Heteromera, 1933 p. 66). Riksmuseum äger däremot intet svenskt exemplar av arten, som efter Frigelii tid icke observerats hos oss. Haglund kände icke arten från Långemåla. Lindroth (l. c.) säger också därför beträffande det enda svenska fyndet: »möjligen tillfällig, men i Finland verkligt inhemsk» samt uppgiver att den »skall leva under barken av björk och ek». Enligt Reitter lever den »unter der Rinde abgestorbener Birkenstöcke».

I juli 1943 fann jag två döda exemplar av *Dircaea* under fullt naturliga förhållanden. De frampreparerades ur en död rönn, stående i ett skogsbryn, och hade tydligen av någon anledning dött i själva flyghålen strax efter kläckningen utan att lyckas komma ut. Exemplaren voro gamla och mycket trasiga samt utan värde ur samlingssynpunkt, men det var dock av stort intresse att kunna konstatera hur arten lever, att den är fullt inhemsk samt att den ännu tillhör vår fauna. I sistnämnda hänseende torde om detta ytterst sällsynta djur gälla ungefär detsamma som om *Drapetes*.

13. ***Xylotrechus antilope*** **Schönh.**

I den svenska litteraturen inskränka sig uppgifterna om denna arts förekomst till en notis av Thomson i Skand. Col. VIII p. 37, där han säger att den är sällsynt och tillfogar: »ett exemplar funnet vid Lund av Prof. Zetterstedt.» Detta exemplar togs enligt Aurivillius, Svensk Insektfauna, Phytophaga, 1917 p. 34, i början av 1800-talet. Reitter säger blott att arten i Tyskland är sällsynt, men »einmal bei Ohlau an zu Klaftern gesetzten Wipfelstöcken alter Eichen häufig».

Den är sedan Zetterstedts tid icke anträffad i vårt land, och Riksmuseum hade icke något svenskt exemplar.

I juli 1941 fann jag den allmänt på upplag av gammal ekved liksom även på högar av ekris. Följande år var den mindre allmän och 1943 totalt försvunnen.

14. ***Chlorophorus herbsti*** **Brahm.**

Thomson uppger, att arten sällsynt anträffats i Upland, nära Västervik samt i Blekinge. Grill tillfogar, att C. Roth funnit den vid Broby i Skåne. För Upland sätter likväl, och sannolikt med rätta, den nya skandinaviska coleopterkatalogen ett frågetecken.

I juli 1941 fann jag ett exemplar av arten på en björkvedstapel, ett annat på ekved samt ett tredje genom håvning på blommor. 1943 återfann jag den i fyra exemplar, alla på blommor.

I Riksmusei samlingar sitta några exemplar från Småland, insamlade av pastor Frigelius (märkta »Fgs»). Ett av exemplaren bär beteckningen »Ålem», som är grannsocknen närmast sydost om Långemåla. Arten tycks således ännu ha ett högkvarter i dessa trakter, och den är så vitt jag vet ej någonstädes iakttagen efter de gamla av Thomson och Grill meddelade fynden. Dessutom äger museet ett exemplar insamlat i Blekinge av Ridderbjelke.
